

Jaargang 9 - nummer 3 - juli 2021

koppel

Gezamenlijke uitgave KNNV en IVN
in Noord West Overijssel

ivn natuur
educatie

KNNV
vereniging
voor veldbiologie

Bij de voorplaat

In de derde week van mei vond een run plaats van natuurliefhebbers en natuurfotografen naar de Lakeweg in IJsselham waar, in een recent geploegd veld, een griel was waargenomen. De griel, een voormalige broedvogel in Nederland van droge, open duinen met weinig begroeiing, kwam in de periode van 1800-1957 schaars voor in Noord- en Zuid-Holland. Sedert 1957 is de vogel hier niet meer als broedvogel als zodanig gesignaleerd. De vogel staat in Nederland dientengevolge op de rode lijst. Lees voor meer informatie het in dit nummer opgenomen artikel "de griel, even terug naar Nederland". Foto voorplaat: Philip Friskorn

COLOFON

"Koppel", jaargang 9, nummer 3, derde kwartaal 2021. Natuurtijdschrift "Koppel" is een gezamenlijke uitgave van de KNNV en het IVN.

Redactie: Greet Sanderse, Rolf Kranenburg, Emile de Leeuw

Vormgever: Dirk Koopmans

Drukwerk: **drukkerij Bijzonderdruk te Steenwijk**

Belangrijke informatie voor het aanleveren van kopij:

- graag op A4 formaat, via de mail en als platte tekst (zonder opmaak).
- geen pdf bestand, foto's in een apart bestand en met een formaat van minimaal 1.5 MB

Het volgende nummer verschijnt per 1 oktober 2021

Kopij hiervoor graag vóór 1 september 2021.

Redactieadres: **E-mail redactiekoppel@gmail.com**

INHOUD

Bij de voorplaat.....	2	Een vreemde eend in de bijt.....	19
Colofon	2	Mooie plekjes vlakbij, de Catspolder in Wolvega.....	21
Van de redactie	3	Diverse waarnemingen.....	22
Van de voorzitters	4	Waarneming witoogend	26
Oproepen en mededelingen.....	5	Bijzondere vogels in de Kop.....	27
De griel, even terug in Nederland.....	8	Uit het IVN-bestuur	29
Vreemde snuiters.....	10	Uit het KNNV-bestuur	29
Rosse vleermuizen in Steenwijk.....	12	Besturen KNNV en IVN	30
Verwarmen of niet-verwarmen.....	15	Werkgroepen KNNV en IVN	31
De muskusboktor.....	18		

Van de redactie

Hoera, het is weer zomer! Het grotendeels koude voorjaar is voorbij. We kunnen er weer op uit sinds de Corona-maatregelen verder versoepeld zijn. Wie weet kunnen in het volgende nummer eindelijk weer de rubrieken “Agenda KNNV en IVN” en “Excursies en Lezingen” herleven en kunnen we ons verlangen naar bijv. een excursie, zoals de voorzitters van ons verenigingen in dit nummer schrijven, in het najaar toch min of meer bevredigen. In afwachting hiervan, is hun advies, om zoveel mogelijk erop uit te gaan en uw ervaringen c.q. waarnemingen te delen door hiervan verslag te doen in Koppel. Aan dit advies is op voorhand voldaan.

De redactie ontving een groot aantal, min of meer uitgebreide verslagen van waarnemingen. Gemeenschappelijk is dat alle waarnemingen vogels betreffen. Korte verslagen zijn bijeengebracht in de rubriek “Diverse waarnemingen”. Het uitgebreide verslag van de waarneming van de witoogend, dat meer het karakter van een artikel heeft, is opgenomen in een aparte rubriek met de titel “Waarneming witoogend”. Dat geldt ook voor de afzonderlijke waarnemingen van drie soorten vogels, de witoogend, de griel en de mandarijneend, waarvan Philip Friskorn de verslagen gebundeld heeft in de rubriek “Bijzondere vogels in de Kop”. Een andere waarneming van hem van vier mannelijke kraakeenden, die een vrouwelijke kraakeend proberen te versieren, is opgenomen in “Mooie plekjes vlakbij, de Catspolder in Wolvega”.

Veel waarnemingen betreffen dezelfde soorten vogels. Zo is de witoogend zowel door Philip Friskorn als door Ton Bode in Wetering West waargenomen.

De mandarijneend, een prachtige, exotisch gekleurde eend, een exoot, die zich eind 20e eeuw als broedvogel in Nederland heeft gevestigd, werd door Philip Friskorn waargenomen in Wetering West, door Mandy Terschure in Wolvega en door Ben Prins, die aan deze ‘vreemde eend’ een uitgebreid artikel wijdt, in februari gezien in de gemeente vijver in Uffelte.

De griel, die werd waargenomen in een om-

geploegde akker in IJsselham en daar, in de woorden van Friskorn belaagd en verjaagd werd door “een horde zogenaamde ‘natuurfotografen’ wordt genoemd c.q. beschreven door

V.l.n.r. Emile de Leeuw, Greet Sanderse en Rolf Kranenburg

zowel Sjoerd Osinga, Philip Friskorn als Emile de Leeuw. De laatste wijdt aan deze ‘mysterieuze’ vogel meer woorden en schenkt tevens aandacht aan de wijze waarop de vogel aan zijn naam is gekomen.

In dit nummer verder twee bijdragen over vlermuizen in Steenwijkerland. In de bijdrage van Johann Prescher staat de rosse vlermuis centraal, die in Steenwijk-West in woningen en gebouwen is aangetroffen en waarvan een flink netwerk in kaart is gebracht.

Anne-Jifke Haarsma schreef een prikkelend artikel naar aanleiding van de maatregel die Woningbouwvereniging ‘Woonconcept’ in Steenwijk afgelopen maart heeft getroffen door in een te slopen huizenblok alsnog de verwarming aan te zetten opdat de daarin verblijvende vlermuizen de toen heersende kou zouden kunnen overleven.

Van Willem-Jan Hoeffnagel opnieuw een artikel, deze keer over de Muskusboktor, een kever die als hij wordt verstoord een sterke muskusgeur afscheidt, een imposante verschijning is maar niet gevaarlijk en niet erg schadelijk.

Ben Prins stuurde een tweede bijdrage in, “Vreemde snuiters” genaamd, naast het al genoemde artikel over de mandarijneend. Hij vertelt hierin over de eikelboorder, een klein

kevertje dat zich tegoed doet aan de eik. In tegenstelling tot het beleid, dat de redactie in principe voert, zijn aan dit artikel van Ben het adres en mailadres toegevoegd, omdat Ben expliciet heeft aangegeven dat hij hiertegen geen bezwaar heeft. Vermelding van het (mail) adres kan de interactie tussen auteurs en ook tussen leden onderling bevorderen, stelde Geert van Wirdum in een schrijven aan de redactie. Hij verzocht hierop te wijzen in Koppel. De redactie verneemt graag de zienswijze van de leden hierop. Vooralsnog is het beleid van de redactie dat dergelijke gegevens

niet worden vermeld tenzij de auteur hierom expliciet heeft verzocht.

In dit nummer is verder als rubriek toegevoegd: Uit het KNNV-bestuur. Daarin kan het bestuur, zoals ook het IVN-bestuur al jaren doet, de nodige informatie verstrekken en mededelingen doen die van de bestuurstafel komen.

Tenslotte deelt de redactie mee dat dit de laatste rubriek van de hand van Greet Sanders is, die met ingang van 1 juli de redactie verlaat. Zij neemt in de rubriek "Oproepen en mededelingen" afscheid.

Van de voorzitters

"Een nieuwe zomer, nieuwe kansen?"

Het is nu we dit schrijven eind mei en we hebben een aantal koude weken achter de rug. Die kou zorgt ervoor dat vlinders en libellen zich laat in hun seizoen laten zien en heeft het voordeel dat planten langer dan gewoonlijk in bloei staan. De vroege soorten, zoals speenkruid en klein hoefblad, hebben hun bloeitijd alweer achter de rug, de gewone koekoeksbloem en dagkoekoeksbloem staan nu mooi roze te bloeien en ook de 'mot met biggen', de salomonszegel, doet erg zijn best om de kou te overleven. Zo komt het verlangen naar een echte zomer wel boven. Ook het verlangen naar een excursie naar bijvoorbeeld de Kiersche Wiede met volop vlinders en libellen is er natuurlijk. Maar helaas zullen we dat nog niet in verenigingsverband kunnen doen. De beperkingen die ons worden opgelegd zullen dat nog niet toe laten. Op eigen gelegenheid, dat kan natuurlijk wel. En we raden onze leden dan ook aan vooral veel naar buiten te gaan. Wie weet score je een boomvalk in het nationale park 'om de hoek', zie je een prooioverdracht bij de bruine kiekendief of vliegt er een nieuwe generatie koninginnenpages rond. Dat er buiten genoeg te doen is, wordt ook geïllustreerd door bijvoorbeeld een recente waarneming van een griel in de buurt van Oldemarkt, waar veel vogelaars naar zijn komen

kijken. Ook voor ons land bijzondere soorten als het klein en het kleinst waterhoen trekken de aandacht in Wetering West. Dit zijn overigens soorten die niet zo gemakkelijk te zien zijn, maar die gevonden worden door de kenmerkende baltsroepen. Maar nu op naar de zomer en veel erop uit. Het blijft altijd boeiend om de ontwikkelingen in de natuur jaar rond te volgen.

Wij spreken de hoop en het verlangen uit dat we in het vierde kwartaal van dit jaar voorzichtig enkele activiteiten als verenigingen kunnen organiseren en dat we in het volgende jaar een normaal programma kunnen draaien. Zo lang dat nog niet kan, geniet van het buiten zijn en deel uw ervaringen met anderen. Een bijdrage voor Koppel, een stukje over een leuke waarneming, wordt graag door de redactie ontvangen.

Rian Hoogma en Ton Bode

Afscheid

Toen ik in het najaar van 2016 te kennen gaf dat ik wilde ophouden met de functie van bestuurslid van de KNNV, afdeling De Noordwesthoek, omdat ik weinig kon bijdragen aan de vergaderingen daar ik niet beschikte over de nodige kennis en ervaring van en op het gebied waarmee de KNNV zich bezig houdt, suggereerde Annette Bos, die toen penningmeester was, dat misschien het redacteurschap van Koppel iets voor mij was. De toenmalige redacteur en vormgever, Adrienne en Gijs Westeneng, hadden te kennen gegeven hun taken te willen neerleggen. Met redigeerwerk had ik in ieder geval de nodige ervaring opgedaan en ook met schrijven, al was dat op een ander terrein.

In mijn eentje wilde ik echter het redacteurschap niet dragen. En zo kwamen Emile en Rolf erbij. Beiden beschikten over de nodige kennis op het gebied van de natuur. Ik had hen leren kennen en met hen samengewerkt in het bestuur van Plaatselijk Belang Ossenzijl. Bovendien is Emile ook lid van het KNNV-bestuur en Rolf lid van het IVN. En Koppel is tenslotte een blad van beide verenigingen.

Met Dirk had ik kennis gemaakt tijdens een sessie bij Ton Bode thuis. Hij is ook lid van de KNNV en vormgever van beroep en werkte, ook toen al als zodanig bij drukkerij Bijzonderdruk. Vervolgens moest een aantal kwesties worden geregeld. Hoe moest de Koppel eruitzien? Handhaafden we het bestaande A5-formaat? Konden er niet binnen een aanvaardbare prijs kleurenfoto's in worden afgedrukt? En was het niet praktisch om over te stappen naar Bijzonderdruk, zodat, bij eventuele ziekte of ander uitvallen van Dirk, zijn taak tijdelijk door een andere werknemer kon worden overgenomen? Na een gezamenlijke bespreking met beide besturen en drukker werd besloten het A5-formaat te handhaven. Dit was financieel voordelig want dit formaat valt onder het lage BTW-tarief en ook de kosten van verzending zijn lager dan bij A4. Bovendien is A5 een handzaam formaat en voldoende stevig om het niet alleen ongeschonden in je tas te kunnen stoppen maar ook rechtop in de boekenkast te kunnen zetten.

Om toch foto's in kleur in de Koppel te kunnen opnemen binnen het beschikbare budget werd gekozen voor een compromis, namelijk om hiervoor de twee binnenpagina's te gebruiken. Geen ideale oplossing maar we moesten roeien met de riemen die ons werden gegeven. Bijzonderdruk werd de drukkerij. Als redactie moesten we het nodige regelen en afstemmen. Zo hadden we computers met verschillende besturingssystemen, elk met een eigen tekstverwerkingsprogramma: Microsoft Windows werkt met Word (Greet); Apple MacOs werkt met Pages (Emile); Linux werkt met Libre Office Writer (Rolf). Om de bestanden te kunnen coördineren hebben we gekozen om Google Drive te gebruiken met de daarmee verbonden tekstverwerker Google Docs. Deze tekstverwerker kan met alle bestanden, die worden ge-upload overweg. Drive heeft als bijkomend voordeel dat de documenten centraal worden bewaard en voor alle deelnemers toegankelijk zijn. Dat is handig omdat de documenten dan op verschillende locaties kunnen worden gedeeld en bewerkt. Dit geldt ook voor de vormgeving, die aan het eind van het proces een belangrijke rol speelt. Als redactie hadden we een min of meer duidelijke taakverdeling. Emile nam met name de verantwoordelijkheid voor de foto's voor zijn rekening en legde contacten met eventuele auteurs. Rolf zorgde voor meer technische dingen, had bijv. in Drive een outline ontworpen voor de inhoud van Koppel en bracht ook contacten in. Ik zorgde voor het redigeren en nam de ru-

brieken "Bij de voorplaat" en "Van de redactie" voor mijn rekening, schreef af en toe een (overzichts)artikel na de nodige studie (waarvan ik overigens veel heb geleerd), onderhield het contact met vormgever en drukker en zorgde voor de organisatie van het eindresultaat.

We hadden een tamelijk strak werkschema. We hielden 4 weken na het verschijnen van Koppel wekelijks t/m week 8 redactieoverleg (tijdens de lockdown per telefoon) over inhoud en aanpak van het volgende nummer. Vervolgens had ik ongeveer 2 weken de tijd voor het redigeren en maken van het concept. Daarna had de vormgever ook bijna ongeveer 2 weken de tijd voor opmaak en vormgeving inclusief de door de redactie nog aan te brengen correcties. Tenslotte zorgde ik ervoor dat het uiteindelijke pdf-bestand bij de drukker kwam die, volgens

afpraak, de Koppel drukt en zorgt voor de verzending.

Inmiddels is het bijna 5 jaar geleden dat ik met het redacteurschap begon. Aan alles komt een einde en dat moment komt eerder naarmate de resterende tijd van leven korter wordt. Ik dacht er dus al over na om over niet te lange tijd met het redacteurschap te stoppen. Die gedachte is, als gevolg van verschillende omstandigheden, eerder dan voorzien gerealiseerd.

Ik dank mijn mede redactieleden Emile en Rolf, vormgever Dirk en Martin van 't Veen van Bijzonderdruk voor de prettige samenwerking en alle auteurs en fotografen, die eraan hebben meegewerkt om van Koppel een mooi blad te maken. Ik wens Koppel nog een goede toekomst toe.
Greet Sanderse

Never change a winning team.... maar soms is het gewoonweg wel zo. De juli-Koppel is het laatste nummer die wij Greet, Rolf & Emile als redactie gezamenlijk met Dirk hebben opgemaakt. Wij zullen Greet zeker gaan missen, zij was het letterlijke middelpunt van onze Ossenzijlse driehoek. We nemen in ons leven dikwijls afscheid, soms bewust maar vaak ook zonder dat we het beseffen, Greet bedankt voor alles wat je voor De Koppel en

onze leden hebt gedaan, de vergaderingen bij je thuis, je gastvrijheid, je organisatievermogen, de tomeloze energie + alle inspanningen die je hebt verricht om iedere Koppel altijd tot in de finesses te redigeren en er toch altijd maar in slaagde ons periodiek op tijd bij onze leden in de brievenbus te laten vallen. Hoe dan ook Greet het ga je goed en kopij is uiteraard altijd meer dan welkom.

Emile, Rolf en Dirk

Presentatie van het boek 'De Grote vuurvlinder'

Overweldigend was de belangstelling bij het uitreiken van het boek 'De Grote vuurvlinder' op 1 mei in het Doevehuis in Kalenberg. De terrassen waren net op tijd open om de presentatie op een verantwoorde manier te geven. Er waren maar liefst drie shifts nodig om alle belangstellenden een plekje te kunnen geven. Na jaren van informatie verzamelen zowel in het veld als in de bibliotheken van diverse instanties heeft Susan Oosterlaar een compleet boek gemaakt over de geschiedenis,

het beheer en de toekomst van de grote vuurvlinder in het Nationaal park Weerribben-Wieden, de Rottige Meente en het Brandemeer.

De grote vuurvlinder heeft de twijfelachtige eer om sinds 1973 de eerst beschermde vlindersoort in Nederland te zijn. Dat betekent dat er een verplichting bestaat om deze onders-

oort *Lycaena dispar batava in stand* te houden. Het is een endemische soort d.w.z. dat deze ondersoort alleen in Nederland voorkomt.

De samenhang van het gebied met deze vlinder en vele andere bewoners komt in het boek van 272 pagina's ruimschoots aan bod. Goede omstandigheden en een optimale biodiversiteit zijn erg belangrijk. Dat het allemaal niet zo eenvoudig is om te beheren en te behouden wordt overzichtelijk beschreven. Vele foto's ondersteunen het verhaal en maken situaties inzichtelijker. De verhalen over de eigen belevenissen van Susan Oosterlaar in het veld zijn soms lyrisch. Unieke foto's van onder andere de metamorfose van ei tot vlinder maken het boek compleet.

Het boek is te bestellen via de site www.degrotevuurvlinder.nl

Zwerfafval

Veel natuurmensen nemen zwerfafval mee uit de natuur, maar nog meer mensen laten veel hiervan achter. Als IVN-bestuur vinden we dat we mensen wel moeten motiveren om afval mee te nemen uit de natuur, maar we gaan er geen actief beleid voor voeren.

Educatie is het doel van IVN. Daarom volgt hieronder een overzicht van de duur dat zwerfafval blijft liggen. Het is aan het individu om anderen hierover te informeren.

Hoe lang blijft zwerfafval liggen?

Soort afval	Afbreektijd
Krant	1- 6 maanden
Kartonnen drinkbeker	6 maanden
Sigarettenpeuk	2 jaar
Bananenschil	1- 3 jaar
Plastic drinkflesje	verbrokkelt, maar breekt niet af
Plastic zak	verbrokkelt, maar breekt niet af
Kauwgom	20- 25 jaar
Glazen fles	vergaat nauwelijks
Aluminium bakje	vergaat nauwelijks
Metalen blikje	1,5 jaar
Patatbakje	verbrokkelt, maar breekt niet af
Composteerbaar kunststof	composteert in een professionele composteerinstallatie, maar blijft in de natuur 10-tallen jaren intact

Geniet van de natuur, maar laat haar intact.

Roely Luyten (secretaris IVN-bestuur)

De griel, even terug in Nederland?

Tekst: Emile de Leeuw

Van 20 mei tot en met 23 mei bevond zich op een pas geploegd veld langs de Lakeweg in IJsselham een griel (Eurasian Stone-curlew, *Burhinus oedicnemus* - grielen (Burhinidae)).

Ruim een halve eeuw geleden verdween de griel als broedvogel uit Nederland. In de periode van 1800 tot 1957 kwam de griel als broedvogel, weliswaar schaars, vooral in de duinen van Noord- en Zuid-Holland, voor. Tegenwoordig worden, af en toe, in het voor- en najaar doortrekkers, waargenomen, zoals deze griel aan de Lakeweg.

De griel heeft door de bijzondere combinatie van gedrag, dat als gevolg van zijn schutkleur niet opviel en daardoor als stiekem werd beschouwd én het feit dat hij een zeldzaam voorkomende vogel was, altijd de aandacht getrokken.

De griel is een karakteristieke, grote steltloper met een witte vleugelstreep op de lange gele poten.

Bij het mannetje is de witte vleugelstreep duidelijker begrensd met zwart dan bij het vrouwtje. Het zwart-witte vleugelpatroon valt goed op tijdens de vlucht.

De vogel is zandbruin van kleur met een donkerbruine schakering over het grootste deel van zijn lichaam. Daardoor valt hij in een open, zanderige omgeving, zoals de duinen, bijna niet op.

De griel heeft een korte, zwart-gele snavel, opvallend grote gele ogen en een duidelijke witte wenkbrauwstreep.

Bij onraad drukt hij zich tegen de grond. Wordt hij verjaagd, dan rent de vogel in eerste instantie weg, met het lichaam horizontaal gehouden en de kop ingetrokken tussen de schouders.

De vlucht is krachtig met ondiepe vleugelslagen. De griel maakt een hoog, schel trillend geluid, dat herinnert aan de wulp. De roep bestaat uit een dun fluitend “kieee”. De griel is in de schemering wel vaak luidruchtig. Zo meende ik, tijdens één van mijn nachtelijke vogelluistertochties, zelfs voordat de vogel op waarneming.nl werd gemeld, de kreet van een griel te hebben gehoord.

Aan een verborgen levenswijze, zeker in de broedtijd en het feit dat hij door zijn (schut)kleur in de achtergrond kan opgaan en schijnbaar kan verdwijnen heeft de griel de bijnaam “spookvogel” te danken.

Over hoe deze mysterieuze steltloper uiteindelijk aan zijn naam is gekomen volgen hieronder enkele wetenswaardigheden, die ontleend zijn aan de website <https://www.wnve.nl/index.php/nl/soort/343-s-burhinus-oedicnemus>.

Burhinus oedicnemus (Linnaeus 1758: *Charadrius oedicnemus*). In Engeland: stone curlew; in Nederland: griel.

De griel heeft een iets dikker kniegewricht ('tibiotarsal joint') dan andere steltlopers. Belon, 1555 viel dit op: “il a les jambes grosses au dessous du ply des genoux”, onder de knieën zijn de poten dik (p.240). ‘En daarom noem ik hem oedicnemus’. Oedi-cnemus is een gelatiniseerde samenstelling van de Griekse woorden kneme (het been tussen knie en enkel) en oideo (opzwellen, gezwollen zijn). In Engeland vertaalde men dit in *thick-knee*.

Buffon, 1770-1783 maakte er in Frans *jambe enflée* van: gezwollen poot. Door het woord kneme te gebruiken schreven sommigen overigens dat dit duidde op de verdikking van de poot in plaats van op een verdikking van het kniegewricht.

Mogelijk was de naam een idee van Daniele Barbaro, die van 1548-1550 ambassadeur van Venetië in Londen was. Belon, op bezoek bij bij Barbaro kreeg een tekening van de griel (maar zag er in Engeland ook zélf een in het echt). ‘Toen ik, terug in Frankrijk, de vogel liet zien, bleek men hem te kennen, maar niemand had een naam, en bij de Ouden vond ik er ook geen, en gezien de knie leek *oedicnemus* me geschikt’ (oog of snavel waren beter geweest). Als de naam naar een idee van Barbaro was gebruikte hij misschien het Italiaanse woord *ginocchiella* (ginocchio: knie). Die naam komt voor in Aldrovandi, 1603, voor een vogel met vier tenen (de griel heeft er drie en de kop op

Griel - fotograaf Sjoerd Osinga

de tekening lijkt ook niet op die van een griel), maar de beschrijving (de snavel zwart aan de punt, geel bij de kop; de poten geel, de nagels zwart; kruin, hals en rug kastanjebruin; slagpennen zwart; buik wit) past bij geen andere Europese vogelsoort. Bovendien hebben op de tekening bij Aldrovandi de poten de verdikking à la Belon - en dan is er nog het woord *ginocchiella* zelf. Over de tenen lijkt ook Aldrovandi verbaasd te zijn: 'had hij dat niet, dan paste hij bij de *oedincnemus* van Belon'. Dat hij daarmee vergeleek is een extra reden om in de viertienige vogelafbeelding toch de griel te zien. Daarmee is natuurlijk nog niet gezegd dat *ginocchiella* tot *oedincnemus* leidde, maar het kan wel zo zijn gegaan.

De Romeinen lijken geen naam voor de griel te hebben gehad. De Grieken hadden die mogelijk wel, namelijk *ikteros* en/of *charadrios* (zie bij het genus *charadrius*). Later is er, opgetekend in 1251, het Spaanse *alcaraván*, afkomstig uit het oudere Arabische *karawân*, een naam voor de griel, die etymologisch waarschijnlijk niet te verbinden is met 'karavaan' ('al' is een Arabisch lidwoord). In 1555 gebruikte Gesner,

Griel (Lakeweg IJsselham-22 mei 2021)
fotograaf Philip Friskorn

in Duits, *triel* en *griel*, "ni fallor", ('als ik me niet vergis'), als namen voor de griel (p.245). Het is mogelijk dat hij zich toch vergiste. In elk geval verdedigt Eigenhuis, 2004 de stelling dat het van oorsprong klanknabootsende namen waren voor de wulp, *numenius arquata*.

Enkele andere namen voor de griel (zie voor de codes onder Home van bovengenoemde website):

(U) In Italiaans: *occhione*: groot-oog (occhio is oog). Het grote gele oog. In de Provence is er *bèl-uei*: mooi-oog.

(U) In Frans: *ostardeau*, een naam in Belon 1555, voortgekomen uit Oudfrans *ostarde*: trap, zie bij *otis tarda*. Belon zet de griel bij de hoenders en schrijft: hij lijkt wat op een trap, onder andere door het ontbreken van de achterteen ("D'un Ostardeau tenant quelques enseignes de l'Ostarde", p.239). Zeker met de kleine trap, *tetrax tetrax*, is de griel vaker vergeleken en voor het kleed dacht Belon misschien aan het vrouwtje van de kleine trap. Klein, 1750 doet het omgekeerde: aan de kleine trap geeft hij het de Duitse benaming *grieltrappe*. Buffon, 1770-1783 komt al verder: de griel is geen trap, hoort bij de plevieren, maar verschilt daarvan weer zodanig dat hij op zichzelf staat ("on puisse le regarder comme étant d'une espèce isolée" (Buffon 1796-1799, VIII-55).

(G) In Frans zijn *turlui*, in Bulgaars *toerilik*, in Italiaans *ciruliu*, namen voor de wulpachtige geluiden. En afgaande op die geluiden zijn er ook nog *kulon* in Pools, *curlaw* in Engels, *chorlito* in Spaans, die ook namen voor de wulp zelf zijn. Gezien de vele namen voor de vogel viel de overeenkomst in de geluiden sterk op (waarschijnlijk méér dan de overeenkomst in het kleeft, dat bij sommige van de namen natuurlijk wel kan hebben meegespeeld). In Noord-Spanje is er *juan ruiz*, Juan Ruiz, een fantasietje bij het geluid. In Friuli in Italië, is er *clameploë*: regenroeper (ploë, Frans pleu: regen), vergelijk de wulp bij het genus *pluvialis*.

(N) In Nederlands: griel, zie boven bij de aanzoeg van de wetenswaardigheden.

(G) In Frans *arpenteur*: landmeter. De griel loopt vaak met voorzichtige, afgemeten pas-

sen, 'schrijdend', daarbij nauwlettend alles in het grote oog houdend. Landmeters liepen ook zo: met afgemeten passen, elke pas was een meter.

(V) In Engels: *night curlew*, omdat de vogel vooral 's avonds en 's nachts actief is.

(V) In Engels: E *stone curlew*. Volgens Lockwood, 1984 staat 'stone' voor de "barren stony tracts on heaths and downs" waar de vogels leven. In Nederland werd ook de naam *doornsluiper* gebruikt, omdat de vogel tussen de duindoorns broedde. Jac. P. Thijsse had voorspellende gaven toen hij in 'Het Vogeljaar' van 1938 schreef: "het kon wel eens gebeuren, dat hij 't hier geen vijftig jaar meer uithoudt, want zonder woeste duinen of heidevelden kan hij niet bestaan".

VREEMDE SNUITERS, "EEN EIKEL MET EEN GAT"

Het geslacht EIK (*Quercus*) is geweldig oud. Alhoewel de oudste, zekere fossielen van dit geslacht in de tijd teruggaan tot zo'n 45 miljoen jaar, ontstonden de eerste eikensoorten waarschijnlijk meer dan 70 miljoen jaar geleden, nog vóór Noord-Amerika en Europa in het jongste krijt-tijdperk van elkaar los scheurden en uiteen dreven. Vanaf dat moment vormde de Atlantische Oceaan een steeds grotere barrière tussen de noordelijke landmassa's voor de uitwisseling van soorten. Toch worden er aan beide zijden van de oceaan, zowel in Amerika als in Azië, tegenwoordig meer dan honderd soorten eiken gevonden. Dit kan alleen worden verklaard door aan te nemen, dat de evolutie van het geslacht EIK al flink op gang was gekomen vóór de noordelijke Atlantische Oceaan ontstond en Noord-Amerika en Eurazië daardoor definitief van elkaar werden gescheiden.

Dat er in tegenstelling tot Amerika en Azië in Europa maar enkele tientallen soorten

een door larve van de eikelboorder aangeboorde eikel van de zomereik

EIK voorkomen, is vooral veroorzaakt door de extreme klimaatwisselingen tijdens de IJstijd. Warmteminnende soorten, die zich door de koudegolven naar het zuiden moesten terugtrekken, liepen vast op de Middellandse Zee en stierven uit. Dit geldt natuurlijk niet alleen voor de EIK, maar ook

voor alle soorten planten en dieren. Europa is dan ook verhoudingsgewijs arm aan soorten in vergelijking met Noord-Amerika en Azië. Ook de bij ons erg algemene zomereik heeft ons land heel wat keren tijdens de glacialen moeten verlaten, om bij het stijgen van de temperatuur weer langzaam uit het zuiden terug te keren. Het was een tocht van duizenden jaren, waarbij de eik flink werd geholpen door de gaai en de ekster, de bomenplanters bij uitstek, die de zaden van de eik als voedselvoorraad her en der in de grond stopten ... en prompt een aanzienlijk aantal vergaten.

Dat de eik al vele tientallen miljoenen jaren bestaat, blijkt ook uit het grote aantal parasieten, dat ten koste van de eik leeft. Honderden soorten etertjes, knagertjes en boordertjes doen zich tegoed aan de bladeren. Kijk maar eens op www.waarneming.nl onder de zomereik, hoeveel soorten alleen al in Nederland met de eik verbonden zijn. En dat zijn ze echt nog niet allemaal! Niet alleen de bladeren moeten het ontgelden. Ook veel van de zaden worden aangetast en leeg gegeten, vooral door de larven van kevertjes en micro-nachtvlinders. In landen, waar de eikels massaal worden geoogst als voedsel voor de varkens, kan het verlies door aangetaste eikels oplopen tot boven de 70%! Tussen al die aangetaste eikels is altijd wel een aantal te vinden met een klein rond gaatje, uitgebeten door de larve van een klein kevertje: de eikelboorder.

Het kevertje varieert in grootte grofweg tussen de 5 en 8 mm en heeft een vlekkerig bruine beharing. Bij oudere exemplaren kan deze beharing gedeeltelijk zijn weggesleten, waardoor er een donkerbruin, fijn gespikkeld chitinehuidje zichtbaar wordt. Het meest opvallend bij dit diertje is de geweldig lange, dunne snuit, die ongeveer net zo lang is als de lengte van de dekschilden en is aangehecht aan een kleine kop tussen twee grote bolle ogen. Aan deze lange "olifantssnuit" zit aan weerskanten een lange, geknikte voelspriet met aan het uiteinde een verdikte knobbel. En aan het topje van deze lange snuit, die bij de vrouwtjes duidelijk langer is dan bij de mannetjes, bevinden zich kleine, scherpe kaakjes, waarmee het bladoppervlak kan worden afgegraasd, waardoor er kenmerkende knabbelpatroontjes ontstaan.

*kleine eikelboorder
Curculio glandium man
vooraanzicht*

*kleine eikelboorder Curculio glandium
man zij aanzicht*

*kleine eikelboorder Curculio glandium
vrouw zij aanzicht*

larve van de eikelboorder

*larve van de eikelboorder in aangeeten
eikel van de zomereik*

In de zomer knaagt het vrouwtje, als de jonge eikeltjes beginnen te groeien en het huidje om de eikel nog zacht is, een sleufje door de weke bast en legt één of twee eitjes per eikel met een kort legbuisje in het zachte vruchtvlees. Het wondje, dat zo in de eikelhuid is ontstaan, groeit tijdens het groter worden van de eikel weer dicht, zodat er een sterke, gesloten bescherming rond de eitjes en later rond de larven aanwezig is. Binnen dit stevige omhulsel vreet het larfje een deel van de eikel leeg. De eikel begint nu langzaam bruin te kleuren. Soms verlaten de larfjes de eikel nog vóór deze is gevallen en zien we een eikel hangen met een prachtig rond gaatje er in. Vaak vallen in de herfst de bruine eikels op de grond met de larve er nog in en verlaten de larven dan pas de eikel. Enkele centimeters onder het bodemoppervlak bouwen de larven een poppenkamer, waarin ze zich verpoppen om als pop het voorjaar af te wachten. Pas dan kruipt de volwassen kever uit de poppenhuid, graaft zich een weg naar boven en gaat op zoek naar een eik met verse blaadjes. De volwassen kevertjes eten daar een poosje van en paren als de geslachtsorganen zijn volgroeid. Dan gaat het vrouwtje op zoek naar jonge eikeltjes. Vóór de

herfst op gang is gekomen zijn de volwassen kevertjes overleden en begint het wachten op de volgende generatie eikelboordertjes: het begin van een nieuwe levenscyclus.

Er komen in ons land twee algemene soorten eikelboorders voor, die veel op elkaar lijken. Ze kunnen gemakkelijk worden verward met een derde algemene soort uit hetzelfde geslacht, de hazelnootboorder die, zoals de naam al aangeeft, niet de eieren in eikels maar in hazelnoten legt. Samen vormen deze soorten met nog eens ruim 500 andere kevers de familie van de snuitkevers. Alle soorten hebben een kortere of langere snuit, waarmee ze allerlei plantaardige kost aanboren. Veel van hun larven zijn in onze ogen schadelijk omdat ze zich te goed doen aan dezelfde planten, zaden en vruchten, waarmee wij ons voeden of omdat ze als volwassen kever sierplanten, struiken en bomen aantasten. Heel wat van deze, soms maar een paar millimeter kleine, beestjes houden er een merkwaardige voortplantingsgedrag op na, die de moeite waard is om mee kennis te maken. Maar daarover misschien een andere keer.

Tekst en foto's: Ben Prins, Vijverlaan 11, 7975 BW Uffelte, e mailadres ecprins@hetnet.nl

Rosse vleermuizen (*Nyctalus noctula*) in Steenwijkse woningen

Rosse vleermuizen zijn voor de meeste natuurkenners, die zich enigszins in vleermuizen hebben verdiept, een bekende soort. Ooit ook wel bekend onder de naam vroegvlieger vormen ze in Nederland een soort die vooral gezien wordt als bewoner van oude spiechtengaten. Kenmerkend zijn de lange smalle vleugels en korte glanzende rossige vacht en soms nog hoorbare echolocatie-roep wanneer ze hoog overvliegen. Minder bekend is het verschijnsel dat in Nederland op enkele plekken ook rosse vleermuizen in woningen zitten.

De meeste mensen, die zich met vleermuizen bezighouden, denken al snel dat een for-

se vleermuis die uit een gebouw naar buiten vliegt, een laatvlieger (*Eptesicus serotinus*) is. Gebleken is dat die vergissing ook gemaakt wordt door ervaren vleermuisonderzoekers. Van laatvliegers is het namelijk bekend dat ze tot nu toe nagenoeg alleen maar in gebouwen zitten. Mensen zijn zo gemaakt dat ze op basis van eerdere kennis al snel conclusies trekken. Dat is een vorm van onbewuste vooringenomenheid, die ervoor zorgt dat in een nieuwe situatie snel gehandeld wordt. Daarvan zullen we als mensen evolutionair profijt hebben gehad. Bij het doen van onderzoek is dat echter een valkuil voor niet kritisch kijken. Goed observeren is dus geblazen.

Foto's: Johann Prescher

Tekst: Johann Prescher
(mede namens Dagmar Heidinga)

Rosse vleermuis - Fotograaf Johann Prescher

© Johann Prescher

In Steenwijk-West is tot nu toe een flink netwerk in kaart gebracht van rosse vleermuizen in gebouwen. Uitvliegers van ruim 120 volwassen individuen zijn geen uitzondering en bieden een mooi schouwspel. De menselijke bewoners van deze gebouwen hebben geen problemen met de vleermuizen en inmiddels zijn ze ook waargenomen in de nieuwbouwwoningen. De eerste zekere waarneming van een grote groep uitvliegende rosse vleermuizen is nog maar recent gedaan. Als oud-inwoner van Steenwijk-West kan ik mij echter levendig herinneren hoe mijn buurling, die op de Willem Alexander School zaten, vroeger (in de periode rond 1995) al spraken van vleermuizen, die zich in hun schoolgebouw bevonden. Later is gebleken dat hier zowel rosse vleermuizen als laatvliegers aanwezig waren en zijn. Zo werd er tijdens regulier vleermuisonderzoek in het najaar van 2017 een tiental zwermende rosse vleermuizen waargenomen. De afgelopen jaren is meermaals contact met mij opgenomen toen er vleermuizen in de school werden gezien. De eerste keer was toen de uitvliegopeningen van de vleermuizen werden dichtgemaakt door het aanbrengen van lichtroosters en de vleermuizen zich genoodzaakt voelden om een andere route te vinden. In-

eens vlogen er laatvliegers tussen de kinderen. Nog dezelfde avond zijn de roosters toen verwijderd en was het probleem van de tussen de kinderen vliegende vleermuizen weer verholpen. De tweede keer zat er een rosse vleermuis in het gebouw (een adulte man met hoge paringsbereidheid). Zoals de eerdere vleermuizen is ook deze vleermuis buiten vrij gelaten en had via de reguliere ingang weer toegang tot de schuilplaats in de school. Op de hoek van de Verlaatseweg/ van Riebeeckstraat bevindt zich ook een populaire plek. Daar zijn de afgelopen jaren meermaals, in de periode dat de vleermuizen nog geen pups hebben, ruim 120 uitvliegende dieren gezien, volwassen -en waarschijnlijk ook sub adulte- vrouwen die samen in een kraamkolonie leven. In de tijd vóór de nieuwbouw, toen de oude woningen er nog stonden, bezocht ik daar regelmatig een vriend, die schuin tegenover deze plek woonde. Ik hoorde toen het kenmerkende onrustige vleermuisgekwtter dat nu onmiskenbaar is voor mij. Dit was rond 2005. Het is zeer waarschijnlijk dat deze kraamkolonie ook toen al gebruik maakte van deze oude woning. De afgelopen jaren zijn daar meer verblijfplaatsen ontdekt met rosse vleermuizen.

Dankzij de komst van de sociale media komen natuurliefhebbers steeds meer met elkaar in contact en zo leerde ik ook Dagmar Heidinga kennen, die een aantal jaren in Steenwijk-West woonde aan de Parkstraat. Dagmar heeft zich erg sterk ingezet voor onder andere de huiszwaluwen, maar heeft inmiddels ook heel wat uren voor de rosse vleermuizen in de wijk gedaan. Ze heeft door de jaren heen flink wat verblijfplaatsen op de kaart gezet en uitvliegende individuen geteld.

Vleermuizen kennen verschillende soorten verblijfplaatsen: kraamverblijfplaatsen waar de vrouwtjes met hun jongen leven, zomer-verblijfplaatsen waar één tot enkele mannetjes samen leven én paarverblijfplaatsen waar mannetjes vrouwtjes lokken om te paren. Tot slot zijn er nog de winterverblijfplaatsen, waar de vleermuizen hun lichaamstemperatuur laten dalen voor een langere periode en daardoor de winter kunnen overleven.

Het is mede dankzij Dagmar dat deze vleermuizen hoog op de agenda staan bij woningcorporatie Woonconcept, die voor de opgave staat om huizen te verduurzamen. Het gevaar van verduurzaming zit hem vooral in het isoleren van de spouwmuuren. Deze werkzaamheden zullen in de komende jaren plaatsvinden.

Het is dus belangrijk om het volledige netwerk van de verblijfplaatsen van de vleermuizen goed in kaart te brengen, niet alleen door onderzoek via een batdetector, maar eventueel ook met behulp van telemetrie. Bij telemetrie wordt een vleermuis uitgerust met zowel een kleine radiozender (VHF – very high frequency) die steeds een piepje uitzendt als met een speciale richtantenne en ontvanger waardoor de vleermuis kan worden gevolgd. De rosse vleermuizen verhuizen om de paar dagen van verblijfplaats en verraden, dankzij hun zender, een heel netwerk van verblijfplaatsen. Met deze kennis kan dan gericht rekening worden gehouden met de vleermuizen om ze ook voor de toekomst te behouden.

Echter, er is nog één kennishiaat. Wie de kaart bestudeert ziet dat hierop geen winterverblijfplaatsen zijn aangegeven. We weten van deze vleermuizen gedeeltelijk waar ze in de lente, zomer en najaar verblijven maar weten niet zeker waar ze in de winter zitten. Wat wij vermoeden is dat ze in dezelfde gebouwen zitten als in de zomer. En dat betekent dat de geplande verduurzamingsmaatregelen het beste kunnen worden uitgevoerd wanneer alle kennis boven tafel is gekomen. En daarover wordt flink nagedacht en aan gewerkt. De ambitie is om deze zomer al te beginnen. Wordt dus vervolgd...

Verwarmen of niet verwarmen, wat willen vleermuizen?

Tekst: Anne-Jifke Haarsma
Foto's: Johann Prescher

In een bericht in de Steenwijker courant van 17 maart 2021 was te lezen dat in de leegstaande huizen aan de President Kennedystraat in Steenwijk, een te slopen huizenblok, de woningbouwvereniging Woonconcept de verwarming aanzet voor de vleermuizen. Verwarming voor vleermuizen? Wat is daar het nut van? In dit artikel leg ik het uit.

Om het gebruik van verwarming goed te begrijpen is het belangrijk om het verschil tussen 'zomer' en 'winter' voor vleermuizen te kennen. Onder zomer valt het warme deel van de lente en herfst, onder winter de koude delen van beide seizoenen. De verwarming waarover we hier spreken betekent dat een klein deel van een huis wordt verwarmd, namelijk alleen de zolder. Voor vleermuizen zijn vooral de warmte die door de CV ketel wordt geproduceerd en de aanvoertemperatuur door de leidingen (35-80 graden) relevant. De ruimte-

temperatuur van de zolder (19-20 graden) is voor hen eigenlijk te laag.

In Nederland leven 21 vleermuissoorten. Elke soort heeft zijn eigen voorkeuren, jachtgedrag en netwerk van verblijfplaatsen. Laatvlieger, meervleermuis, grootoovleermuis en gewone dwergvleermuis zijn de meest algemene gebouwbewonende vleermuizen. Deze vier soorten verblijven soms jaarrond in een gebouw. Onze vleermuizen zijn allemaal insecteneter (ik bedoel hier inclusief spinnen). Vliegen kost zeer veel energie; tijdens de jacht eet één vleermuis ongeveer de helft van het eigen lichaamsgewicht aan insecten. Dat is, afhankelijk van de soort, tussen de 2,5 en 15 gram aan insecten per nacht, waarvan vooral muggen. Vleermuizen trekken niet, zoals vogels, naar het zuiden, wat betekent dat ze hier de winter moeten overleven. Het aanbod aan insecten in de winter is echter te laag om elke dag

Meervleermuizen

Meervleermuisen

ming) of dat de groei van haar jong even stopt (het vrouwtje kruipt naar een niet-verwarmde plek). Deze keuze maakt ze op basis van het aanbod aan insecten. Zijn er veel insecten dan betekent dit genoeg energie voor het vrouwtje en haar jong. Zijn er weinig insecten dan betekent dit dat het vrouwtje moet interen op haar vetreserves, wat uitein-

delijk niet goed is voor de groei van het jong. Als het buiten een week slecht weer is, zullen vrouwtjes de verwarming uiteindelijk mijden (want hun eigen vetreserves raken uitgeput). Een verwarming heeft nog een voordeel voor vleermuisen. Vrouwtjes hebben minder energie nodig om zichzelf warm te houden. Als de buitentemperatuur 15 graden is en in een huis een plek aanwezig is van tussen 35-40 graden, kunnen de vrouwtjes aanzienlijk besparen op de energie die nodig is voor hun eigen warmtehuishouding. Al deze energie kan dan gaan naar de groei van het jong. Dit betekent dat het jong eerder geboren kan worden en daarmee een hogere overlevingskans heeft. Immers, een jong heeft ook weer tijd nodig om te kunnen 'opvetten', om dik genoeg de winter in te gaan. Het mag duidelijk zijn; in ons klimaat hebben vleermuisen duidelijk baat bij een verwarmingsbron. In huizen met een laag energielabel (G en F) kunnen ze die ook vrijwel altijd vinden. De uitdrukking 'stoken voor de musen' zou ook eigenlijk 'stoken voor de vleermuisen' moeten zijn. Het warmtelek van deze huizen en de verouderde CV ketel, waarvan de aanvoerleidingen een hoge temperatuur hebben, zijn perfect voor vleermuisen. Het levert hen energiewinst op, een snellere groei en een hogere overlevingskans van hun jongen. Het verduurzamen van huizen, waarbij de spouwmuur wordt gevuld, het dak geïsoleerd en de CV ketel wordt vervangen door een systeem waarvan leidingen een lage temperatuur hebben, is voor vleermuisen erg nadelig. Ze verliezen hun woonruimte (namelijk de spouwmuur en de ruimte onder het dak) en hun verwarmingsbron. Vaak krijgen ze een alternatieve huisvesting, bijvoorbeeld in een inbouwkast

het buikje rond te eten. Als vliegend zoogdier kan een vleermuis maar maximaal 25% van zijn lichaamsgewicht aan vet opslaan, anders is vliegen niet meer mogelijk. Om met zo weinig vet toch een hele winter te overleven gaan vleermuisen in winterslaap. Daarbij zetten ze hun motor op de reservestand, de hartslag en ademhaling gaan omlaag en ze worden even koud als hun omgeving. Het mag duidelijk zijn; een vleermuis in winterslaap heeft geen behoefte aan verwarming. Dat zou zelfs wel eens dodelijk kunnen zijn, omdat een warme vleermuis in de winter te veel energie verbruikt en de winter dan waarschijnlijk niet overleeft. De zomer is voor vleermuisen een heel ander verhaal. In de zomer vindt de voortplanting plaats, zowel de paring als het werpen van de jongen. Vleermuisen werpen slechts één jong per jaar, tweelingen zijn uiterst zeldzaam. De eisprong van de meeste vleermuissoorten vindt tussen begin maart en half april plaats (de datum waarop in Steenwijk door Woonconcept ten behoeve van de vleermuisen de verwarming is aangezet). Het sperma dat is opgeslagen in een speciaal orgaan komt vrij en als alles meezit vindt de bevruchting plaats. Het is echter nog vroeg in het jaar en er zullen zowel koude als warme nachten zijn. Nu komt het belang van verwarming in beeld. Net als in de winter kunnen vleermuisen hun motor op de reservestand zetten. Dit duurt korter dan bij een winterslaap en is ook minder diep. Zo'n periode wordt daarom "rustslaap" (in Engels: "daily torpor") genoemd. Als de moeder in rustslaap gaat, stopt ook de groei van haar jong. Als er een verwarming aanwezig is, kan een vrouwtje vleermuis actief kiezen of ze wil dat haar jong groeit (het vrouwtje kruipt tegen verwar-

Meervleermuizen

in het buitenspouwblad. Dergelijke kasten zijn echter nooit groot genoeg om zowel een koude als een warme zone te hebben. Op koude dagen zijn ze ook gewoon koud, immers ze worden niet meer 'gestookt' door de eigenaren. De Provincie Overijssel denkt op dit moment na over een alternatieve huisvesting voor vleermuizen, die wel rekening houdt met de behoeften van de soort. Hopelijk wordt deze

oplossing snel gevonden. In Overijssel is het aantal meervleermuizen op dit moment namelijk nog maar 30% van de oorspronkelijke populatiegrootte. Ook andere soorten komen in de knel, maar helaas zijn hier geen trendgegevens van bekend. Hoogste tijd voor actie dus. Meer lezen? Kijk op www.batweter.nl onder tabblad publicaties om meer te lezen over de meervleermuis.

De muskusboktor

De muskusboktor (*Aromia moschata*) behoort tot de familie van de boktorren Cerambycidae. Alhoewel een imposante verschijning is deze kever niet gevaarlijk en ook niet erg schadelijk. Alleen wilgen hebben er soms van te lijden.

Herkenning

De muskusboktor kan tot wel 3,5 cm lang worden. Dat hij een veel grotere indruk maakt komt door de zeer lange en vrij dikke tasters. Deze sprietten zijn duidelijk gesegmenteerd en ieder segment heeft een verdikt, knoopachtig uiteinde. Bij het mannetje zijn de tasters langer dan zijn lichaam, bij het vrouwtje ongeveer even lang. De kleur van de dieren is zwartgroen tot metaalachtig blauw met een goudachtige glans. Op de achterzijde van het borststuk zit

Tekst en foto's: Willem-Jan Hoeffnagel

een geurklier. Als de kever wordt verstoord, scheidt hij hiermee een krachtige muskusgeur af. Zijn wetenschappelijke naam, *Aromia moschata*, verwijst naar die opmerkelijke geur. Een andere naam, die je nogal eens in oude boeken tegenkomt, is rozenboktor. De sterke geur wordt dan geassocieerd met rozenolie. De muskusboktor is een nogal onbeholpen vlieger. Vaak wordt er een beetje op goed geluk op een boom afgevlogen.

Waarneming

Boktorren worden als imago vrijwel uitsluitend in de maanden juni, juli en augustus waargenomen. Broedbomen voor deze soort zijn wilg, populier of els. Boktorren worden vaak gevonden op zieke wilgen, maar ook op

Muskusboktor

Kaart Noordwest Overijssel

Muskusboktor

Muskusboktor

koninginnekruid en schermbloemige planten zoals berenklauw en engelwortel. Je kunt ze vinden in vochtige biotopen zoals broekbossen, grienden, oevers van rivieren en meren en bij klei- leem- of veenafgravingen. Alle hierbij gevoegde foto's zijn in de maand juli in het Woldlakebos genomen.

Biologie

De larve leeft doorgaans in levende wilgen, die vaak door de wilgenhoutvlinder zijn aangetast. Na twee tot drie jaar en soms zelfs pas na vier jaar vindt de verpopping plaats. Enige tijd later komt de boktor tevoorschijn. Als er teveel larven in een enkele boom leven kan dit de boom fataal worden.

Verspreiding

Het verspreidingsgebied omvat heel België, Nederland en een gedeelte van Duitsland (in het westen van Nordrhein-Westfalen en in de rivierdalen van Rheinland-Pfalz). In Nederland zijn de meeste waarnemingen gedaan in bijvoorbeeld de Vechtplassen, het riviereengebied en De Biesbosch. Maar het zal dus niet verbazen dat deze soort ook in ons werkgebied voorkomt. Zie het kaartje met waarnemingen tussen 01-05-2016 en 30-04-2021.

Bescherming

In Nederland is de soort vrij wijd verbreid. Er zijn geen speciale beschermingsmaatregelen nodig. Alleen in het noorden en noordoosten van ons land wordt de soort zelden aangetroffen. De muskusboktor gaat wel plaatselijk achteruit. De voornaamste oorzaak hiervan is verdroging, waardoor er minder wilgen groeien waarvan deze kever afhankelijk is.

Tekst en foto's: Ben Prins

Een vreemde eend in de bijt

Wij hebben in februari van dit jaar weer eens goed kunnen merken, hoe onberekenbaar en hoe onvoorspelbaar het weer kan zijn. Al jaren gaat de gemiddelde maandtemperatuur steeds verder omhoog en daalt de kans op schaatswinters steeds verder. Grote schaats-tochten, en zeker een elfstedentocht, zouden steeds zeldzamer worden en misschien zelfs niet meer voorkomen. En kijk: nadat wij in 2020 één van de warmste jaren hebben gehad sinds de weermetingen zijn begonnen, volgt er in dit jaar één van de koudste weken in februari van de laatste tien jaar! Helaas gooide de corona-pandemie roet in het eten, want anders was er dit jaar tot grote verrassing van de weersvoorspellers een heuse elfstedentocht verreden ...

De tuin van ons huis in Uffelte grenst aan een grote gemeentevijver, waar omheen het dorp is gebouwd. Tijdens de felle vorstinal in februari lukte het de tientallen aanwezige wilde eenden niet om een wak open te houden en lag de gemeentevijver binnen een paar dagen volledig dicht. Drie dagen lang kon er worden geschaatst. Een maand eerder had het minder streng gevoren en lag er een dunner laag ijs over een groot deel van de vijver. Anders dan in februari hielden de eenden toen wel een deel van de vijver ijsvrij. Langs de rand van het grote wak en in het water van de vijver telden wij meer dan 60 wilde eenden. Kennelijk waren ze flink in de rui, want langs de waterrand lag een smalle strook met talrijke witte veertjes. Er werd stevig gepoetst en in het water gespetterd om de oude veren kwijt te raken.

Maar de wilde eenden waren niet alleen! Tussen hen in zwom een andere eend met fel oranje, tropisch aandoende kleuren: een man mandarijneend. Een echte macho! Ondanks z'n kleinere formaat verjoeg hij met veel machtsvertoon alle grotere wilde eenden, die te dicht bij hem in de buurt kwamen. Met plotselinge sprintjes, teruggetrokken kop en letterlijk opgestoken zeilen viel hij vooral de mannen aan, die snel maakten dat ze weg kwamen. Niet één keer hebben wij gezien, dat op zijn beurt de mandarijneend werd aangevallen, ondanks

Mandarijneend man op glad ijs

de overweldigende meerderheid aan wilde eenden. Kennelijk begrepen de wilde eenden de lichaamstaal van de vreemdeling niet, want tussen de mannen van de wilde eenden onderling vonden er regelmatig gevechten plaats. Ze waren dus agressief genoeg!

Wij vonden al snel de reden voor het agressieve gedrag van de mandarijneend man. Hij had z'n oog laten vallen op een dame wilde eend! Met volle overgave verdedigde hij het vrouwtje tegen alle mannen, die hun vrouwelijke soortgenoot te dicht benaderden. De vrouw kreeg geen enkele kans om aan de bezitterigheid van de mandarijneend te ontsnappen. Ze onderging haar lot zonder zichtbare protesten. Maar ondanks al zijn pronken en spierballengedrag vond er geen enkele paring plaats. De fel begeerde vrouw liet zijn toenaderingen onbeantwoord. Zij nodigde hem dan ook geen enkele keer uit tot intiemer contact ... Maar ondanks die frustrerende onverschilligheid van zijn aanbodene bleef de mandarijneend haar fanatiek verdedigen tegen mogelijke concurrenten.

Dat mannelijke mandarijneenden een partnerschap proberen aan te gaan met een vrouwelijke wilde eend, is kennelijk niet uitzonderlijk. In de literatuur is regelmatig sprake van dergelijke pogingen, die vanzelfsprekend op niets uitlopen. Ook in de gemeentevijver van Uffelte hebben wij dit gedrag al eerder waargenomen. In 2019 verschenen er in het voorjaar twee mannelijke mandarijneenden, waarvan er één al snel een vrouw wilde eend had veroverd, die hij op dezelfde agressieve wijze tegen de wilde eendenmannen verdedigde, als ik hiervoor heb beschreven. De tweede mandarijneend toonde geen enkele belangstelling voor wilde eendenvrouwen. Hij hield zich nogal afzijdig van de andere eenden en was na enkele dagen verdwenen. Kennelijk zorgt een voortdurend gebrek aan geschikte vrouwelijke mandarijneenden er voor, dat oversekste mannen bij gebrek aan beter achter vrouwen aangaan van een andere eendensoort.

In noordwest Overijssel en zuidwest Drenthe is de mandarijneend een zeldzame, maar regelmatig waargenomen exoot waarvan, bij mijn weten, in onze omgeving nog geen enkel in het wild vastgesteld broedgeval bekend is. Het gaat daarbij in ons land om ontsnapte siervogels. Sinds het eerste, zekere broedgeval in 1968, komen er nu niet meer dan enkele honderden broedparen in Nederland voor, met als kerngebieden noordoost en zuidwest

Veluwe. Zijn oorspronkelijk verspreidingsgebied bevindt zich in noordelijk Azië, van Rusland tot in Japan, waar de mandarijneend als boombroeder vooral in oude, waterrijke bossen kan worden gevonden. Door het kappen van veel van deze bossen zijn de aantallen mandarijneenden sterk teruggelopen en behoort deze soort nu tot de bedreigde vogelsoorten met wereldwijd niet meer dan enkele tienduizenden individuen. Het ziet er naar uit dat binnen afzienbare tijd buiten het eigenlijke verspreidingsgebied meer mandarijneenden zullen voorkomen dan er binnen ...

Toch staat het voortbestaan van de mandarijneend, net als van andere holenbroeders, in onze omgeving ook onder druk. Geschikte broedholtes in bomen zijn schaars. Ook bij ons zijn de particuliere en niet-particuliere natuurterreinen en parken het slachtoffer van een overdreven schoonmaakwoede en worden oude, slecht uitziende bomen al snel verwijderd. Ze zouden wel eens zomaar kunnen omvallen en dat geeft allerlei risico's en rommel. Dus worden deze waardevolle bomen nog vóór ze een gevaar zouden kunnen vormen al omgezaagd. Opgeruimd staat netjes ... Één van de weinige alternatieve mogelijkheden is dan het ophangen van veel nestkasten, die groot genoeg zijn om aan de wensen van de verschillende soorten holenbroeders te voldoen. En eerlijk gezegd, zie ik dat niet zo gauw ge-

mandarijneend man baltsend

mandarijneend man een wilde eend vrouw bewakend

mandarijneend man imponeergedrag

beuren. En dus zullen wij het voorlopig alleen moeten doen met het zien van een enkele volwassen mandarijneend. Voor de jonkies moe-

ten we nog even wachten.

Tekst en foto's: Ben Prins, Vijverlaan 11, 7975 BW Uffelte, e mailadres ecprins@hetnet.nl

Mooie plekjes vlakbij, de Catspolder bij Wolvega

Heftige seks in de Catspolder

Tekst en foto's: Philip Friskorn

Vanaf Steenwijk gezien ligt rechts van de spoorlijn en de A32 de Catspolder met een kijkhut van It Fryske Gea. Met enige regelmaat zit ik daar even heerlijk te vogelen en als de gelegenheid zich voordoet te fotograferen. Op 23 maart 2021 probeerden vier kraakeendheren een kraakeendvrouw te versieren. Dat ging er zeer heftig aan toe met over elkaar

klimmen, elkaar onder water drukken en dit alles met veel geweld en gespetter, wat heftige beelden opleverde. Twee van de vier mannen waren zeer dominant en daar kwam uiteindelijk ook de winnaar uit die mocht paren. Na dit ritueel zaten man en vrouw heerlijk bij elkaar en de verliezers bleef slechts wat badderen en poetsen.

Vier heren kraakeend, sommigen onder water, benaderen mevrouw

Vier heren kraakeend, sommigen onder water, benaderen mevrouw

Twee mannen waren dominant, vrouwtje deels gele snavel, man donkere snavel.

Twee mannen waren dominant, vrouwtje deels gele snavel, man donkere snavel.

Er heeft er een gewonnen en de verliezer kijkt toe

Een heeft gewonnen en neemt zijn verlies, gaat wat badderen en poetsen.

Een leucistische merel in Meppel

Tijdens een wandeling in het Wilhelminapark in Meppel troffen Jan en Lyda Feenstra een merel met witte vlekken aan. Ze dachten aan albinisme, maar legden dit voor de zekerheid toch via de app aan de leden van de vogelgroep voor. Philip Friskorn reageerde daarop als volgt: "Die witte vlekken bij de Merel zijn een vorm van leucisme en niet van gedeeltelijk albinisme. In het recent verschenen blad Natura nr.1 (van Maart 2021, jaargang 118, p. 20-22)) van de

KNNV staat een prachtig artikel 'Kleurafwijkingen bij vogels'. Hierin wordt uitgebreid uitgelegd wat leucisme, albinisme, verdunning en melanisme inhouden." Groetjes Philip

Toevoeging redactie: In genoemd nummer van Natura wordt (door Hein van Grouw) uitgebreid ingegaan op de mogelijke oorzaken van kleurafwijkingen bij vogels. Één oorzaak hiervan vormen erfelijke afwijkingen (mutaties)

in het pigmentatieproces, die in vier groepen worden verdeeld: leucisme, albinisme, verdunding en melanisme. Leucisme, waaraan de waargenomen merel lijdt, is de oorzaak van aangeboren afwezige pigment producerende cellen. Daardoor zijn witte veren al aanwezig in het eerste jeugdkleed, waarvan het aantal niet verandert naarmate de vogel ouder wordt. Leucisme kan totaal zijn (een totaal witte vogel) of gedeeltelijk, zoals bij de door Jan en Lyda aangetroffen vogel.

Voor leden die meer willen weten over kleurafwijkingen bij vogels wordt in het opgenomen artikel in Natura verwezen naar het recent verschenen boek "Zwarte merels witte merels" van Hein van Grouw en Harvey van Diek, Noordboek 2020/ ISBN 9789056156701. In dit boek, dat van fraaie afbeeldingen is voorzien en waarin meer vogels aan de orde komen dan

merels, wordt voor het eerst op heldere wijze ingegaan op kleurafwijkingen bij vogels.

Foto: Lyda Feenstra

De kolibrievlinder

Tekst en foto's: Gert Paassen

Het is een vlinder die tot de familie van de pijlstaarten behoort en zowel overdag, tijdens de schemering als 's nachts actief is.

Kolibrievlinders houden van nectarrijke bloemen op zonnige plekken. Ze zuigen de nectar op zonder op de bloem te gaan rusten en doen dat net als kolibrivogels.

De vlinders bezitten een zeer lange tong. Hun vleugelspanwijdte is ongeveer 5 cm. Als de vlinder schijnbaar onbeweeglijk voor een bloem hangt en zijn lange

Ik trof de kolibrievlinder aan bij het voorlichtingscentrum van Natuurmonumenten in Sint Jans klooster.

De kolibrievlinder (*Macroglossum stellatarum*), die soms ook olifantsvlinder wordt genoemd, is een trekvlinder die in Zuid Europa en Noord Afrika overwintert.

De vlinder plant zich hier, in Nederland, wel voort maar trekt in het najaar weg.

roltong naar binnen steekt om nectar te drinken bewegen zijn vleugels onzichtbaar snel heen en weer.

De veelal groene rups, die ook wel in bruine vorm voorkomt, is ongeveer 4,5 cm à 5 cm lang. De waardplanten voor de rups zijn hoofdzakelijk walstro en meekrap.

(zie ook foto's op volgende pagina)

Mandarijneenden in Wolvega

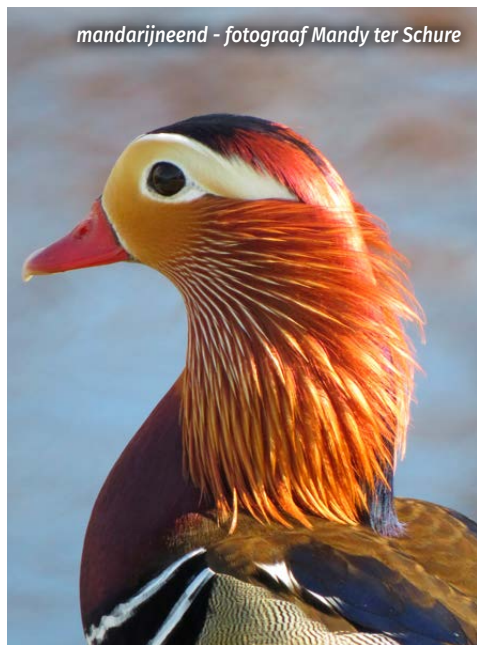
Mandy ter Schure is een jonge fotografe in Oldemarkt, die sinds ongeveer een half jaar de fotografie tot een fanatieke hobby heeft gemaakt. Begin maart van dit jaar spotte ze in Wolvega, vlakbij het station, drie mannetjes en een vrouwtje. Het vrouwtje zat op een nest en was kennelijk aan het broeden.

Ze plaatste de foto van een mannetje op de facebooksite van de groep 'Natuur in De Kop van Overijssel en omgeving'. Greet Sanderse zag de foto, was getroffen door de schoonheid hiervan, zocht contact met Mandy en vroeg haar de foto te mogen plaatsen, zo mogelijk, na overleg met beide andere redacteurs, op de voorpagina van Koppel*.

Mandy stemde graag in met dit verzoek, voelde zich zelfs vereerd en voegde bij de foto de volgende tekst:

"De mandarijneend is een vrolijk en prachtig gekleurd diertje. Het is een exotische verschijning. Het mannetje is opvallend getekend en heeft

mandarijneend - fotograaf Mandy ter Schure

mandarijneend - fotograaf Mandy ter Schure

sierlijke oranje gekleurde veren die boven het achterlijf uitsteken. Zijn kruin is paars, oranje en groen gekleurd. Een witte wenkbrauwstreep loopt van de ogen tot in de nek. Hij heeft oranje bakkebaarden. Zijn borst is paars en de flanken zijn oranjebruin. De vrouwtjes van de mandarijneend zijn grijsbruin met maar een kleine wenkbrauwstreep en gevlekte flanken.

Mandarijneenden eten in de zomer voornamelijk waterinsecten, die dan in grote getale te vinden zijn. De rest van het jaar eten ze, zo nu en dan afgewisseld met een slak, voornamelijk

plantaardig voedsel, zoals zaden en noten". Mandy voegde later hieraan nog toe dat zij de eenden niet meer gezien heeft. Wat van hen terecht gekomen is en in het bijzonder van het broeden is haar niet bekend.

De redactie wenst haar veel succes toe met haar fotografiehobby en hoopt dat zij nog vele mooie foto's kan en zal maken.

* Het is de achterpagina geworden omdat voor de voorpagina gekozen is voor de griel als zeldzame en uit Nederland geëmigreerde broedvogel.

Ook nog koereigers

Op 21 mei deed Sjoerd Osinga, los van de griel, nog een hele leuke waarneming van twee koereigers langs de weg naar Blokzijl. Bovendien zag Sjoerd, eerder op 25 april, samen met Ronald van Vlijmen,

bij de Steenwijker AA nog een bijzondere doortrekker de "Roodsterblauwborst", waarvan hij helaas door omstandigheden geen foto van heeft kunnen maken.

koereigers - fotograaf Sjoerd Osinga

Waarneming witoogeend

In een Sovon nieuwsbrief uit 2011 lezen we het volgende. De determinatie van de witoogeend is lastig. Het is een vrij kleine, vrijwel geheel donkerbruine duikeend met een opvallend eivormig kopprofiel waarbij het hoogste punt op het midden van de kruin ligt. Kenmerkend zijn de zwart omkaderde witte onderstaartdekveren, maar verwarring met het vrouwtje van de kuifeend is mogelijk. De witte buikvlek is meestal alleen in de vlucht waar te nemen. Alleen de volwassen mannetjes hebben een wit oog. Onvolwassen witoogeenden zijn lastiger te herkennen door een valer, minder uitgebreid wit op de onderstaartdekveren. Met enige regelmaat duiken er in ons land ook hybride vogels op, vooral van witoogeend x tafeleend, waarvan vooral de vrouwtjes soms bijzonder veel op een witoogeend lijken. Een vaak terugkerend kenmerk van hybride vogels is de aanwezigheid van contrast tussen borst en flank. In de informatie over de soort op de website van Sovon is te vinden dat witoogeenden het hele jaar in ons land zijn waar te nemen maar vooral in de maanden september tot mei. Een duidelijke piekperiode in het aantal waarnemingen is er niet. Het gaat tegenwoordig om hooguit enkele tientallen exemplaren in ons land, met enige nadruk op onder andere het IJsselmeer- en rivierengebied. Grotere aantallen, tot een honderdtal, zijn bekend uit de jaren vijftig van de twintigste eeuw in het gebied van het Zwarte Meer. Dit was het gevolg van een tijdelijk zeer voedselrijke situatie. Voor de winterperiode in 2013-2015 wordt het aantal witoogeenden in ons land geschat op 10 tot 15 exemplaren en in 2008-2012 tijdens de doortrekperiode op 1-100 exemplaren. Over witoogeenden in de broedtijd wordt gesteld dat de soort een onregelmatige en zeldzame broedvogel is van vooral veenplassen. De soort leek in de jaren negentig te verdwijnen, maar vanaf de eeuwwisseling worden weer broedgevallen geconstateerd. Daarbij gaat het jaarlijks om één of slechts enkele broedparen voor het hele land. Bij een deel van de meldingen gaat het om 'zuivere' paren, bij de rest om vogels die gepaard zijn met kuifeend of tafeleend.

Tekst en foto's: Ton Bode

witoogeend man

Op 12 juni 2016 stonden mijn vrouw Netty en ik op de vogelkijkhut van Wetering Oost, de zogenoemde Twitterhut. Op enig moment kwam er een eend aanzwemmen die we als tafeleend noteerden. Bij het duiken van de eend merkten we op dat hij van een kleurring was voorzien. Benieuwd naar het programma waarbinnen de eend geringd was, kwamen we terecht bij een herintroductieprogramma in Niedersachsen, dat de intentie had om de in broedparen teruglopende populatie van de witoogeend weer te herstellen. In 2012 werd dit programma, met instemming van de overheid in Niedersachsen gestart rond het Steinhuder meer. Onze waarneming betrof een witoogeend die in juni 2015 was geboren en die in augustus 2015 was geringd en losgelaten. Daarom wijzigden wij onze waarneming van tafeleend in witoogeend. Dat leverde naar aanleiding van de bijgevoegde foto's een snel commentaar op van een beoordelaar, die vroeg waarom het geen tafeleend was. Na onze uitleg dat het wel onze eerste indruk was geweest, maar dat de kleurring de doorslag had gegeven voor de soort witoogeend, bleek dat het hier om een kruising ging van beide soorten, een fenomeen dat je in de literatuur wel vaker genoemd ziet. Witoogeenden lijken zich regelmatig te kruisen met de kuifeend of de tafeleend. Deze zogenaamde hybriden kun je dus in het veld tegenkomen. Maar hoe was het nu mogelijk dat er in een programma voor herintroductie van (zuivere) witoogeenden een hybride opdook? Het antwoord lag besloten in het feit dat een deel van het fok-

programma (het uitbroeden van de eieren) gebeurde in een beperkt aantal dierentuinen. Hoewel de protocollen voorschreven dat er alleen zuivere witoogeenden zouden worden gefokt, hadden kennelijk een ondeugende tafeleend en witoogeend elkaar amoureuus ontmoet. Uit de reactie van de projectleiding

witoogeend man

tafeleend x witoogeend

tafeleend x witoogeend

begrepen we dat er nadere, strikte afspraken zouden worden gemaakt om dergelijke hybride exemplaren te voorkomen. De kruising die

wij zagen, werd op 225 km van de plaats van loslaten, het Steinhuder meer, gezien.

Op 15 mei 2021 waren Netty en ik in Wetering West, in de hoop dat we een glimp konden meekrijgen van het klein waterhoen of het kleinst waterhoen, die beide al een aantal dagen werden gemeld in het gebied. Dat is ons niet gelukt op die dag. De waarnemingen van een witoogeend, die af en toe aan de Rietweg werden gedaan, hadden ook onze aandacht getrokken en ook naar die eend keken we met spanning uit. Toen we over Wetering West richting Kalenberg reden, viel ons oog op een kleine eend die af en toe onderdook in de sloot naast de weg. Toen hij, want dat was het, weer boven kwam konden we alle kenmerken die bij een volwassen man witoogeend horen goed zien. Behalve de witte onderstaartdekveren waren dat het hoge voorhoofd en de spitse kruin en natuurlijk het witte oog. Dat laatste hebben alleen de mannetjes. En zo hadden we toch een zuivere witoogeend, die niet zo algemeen voorkomt en niet zo gemakkelijk opvalt tussen andere duikeenden, gezien.

Bijzondere vogels in De Kop

Driemaal is scheepsrecht in de meimaand!

11 mei 2021

De witoogeend (*Aythya nyroca*) werd al een paar keer gezien in de Weerribben, te weten in Wetering West. Deze Oost-Europese soort broedt hier eigenlijk niet en is hoofdzakelijk een wintergast. Toch is er een broedgeval bekend in de Wieden (bron: boek *Vogels van het Nationaal Park Weerribben-Wieden*).

Tekst en foto's: Philip Friskorn

Dit mannetje zat er al enige tijd en probeerde een vrouwtje van een tafeleend te versieren. Dat lukte door het ingrijpen van een mannelijke tafeleend niet. Hopelijk vindt hij nog een geschikte partner of vertrekt weer oostwaarts.

22 mei 2021

De Lakeweg in IJsselham, wat een waarneming!

witoogjeend

Een griel! (*Burhinus oedicanus*). Een zeer wonderlijke naam voor deze plevierensoort. Voor mij was het de eerste keer in mijn bijna 76-jarig bestaan dat ik deze vogel in het wild zag. Ik kom niet zo vaak in het uiterste zuiden van Europa, meer in het noorden, vandaar. In de drie dagen dat deze vogel, slechts een paar honderd meter van mijn huis, is gezien ging ik regelmatig kijken. De vogel zat steeds vrij ver weg, maar in de vroege ochtend van 22 mei was hij met de 500 mm lens redelijk te vangen. Helaas is hij verjaagd door zogenaamde 'natuurfotografen', die niet snappen dat het dier boven het plaatje gaat. Er zijn personen die akker opgegaan en dat moet je gewoon niet doen. Dat is helaas vaak het geval, waardoor natuurfotografen in een slecht daglicht worden gesteld. Ethische natuurfotografie zou het moeten winnen, maar helaas gaat het door

het gebrek aan kennis van de natuur vaak mis.

30 mei 2021

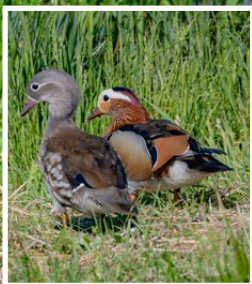
Weer was ik op mijn bijna dagelijkse voorjaarsroute door de Weerribben in Wetering West. Plotseling zag ik een paartje mandarijneenden (*Aix galericulata*), ongeringd, dus wild. Ik kon goed zien dat ze niet geringd waren, omdat ze op de oever van de sloot stonden. Een mannetje en een vrouwtje, wat een belevenis weer! Er is één broedgeval bekend in de Wieden nabij het Bovenwijde. In heel Nederland zijn 200-260 broedparen bekend van deze soort, die oorspronkelijk uit het oosten van Azië is gekomen (bron: boek Vogels van het Nationaal Park Weerribben-Wieden). Het is en blijft een exoot maar toch is het een rijkdom dat we deze vogel in het wild aantreffen in onze mooie Kop van Overijssel.

mandarijneend

mannetje

vrouwtje

griël

UIT HET IVN-BESTUUR

Nu de versoepelingen in de Coronacrisis steeds ruimer worden is de verwachting mogelijk terecht, dat spoedig ook weer wat activiteiten van IVN Noordwest-Overijssel in gang kunnen worden gezet. In ieder geval zal voorzitter Rian Hoogma bekijken of en wanneer er eventueel iets kan worden georganiseerd voor degenen, die in het afgelopen jaar lid van de afdeling zijn geworden. Dit om nader kennis met deze nieuwe leden te kunnen maken. Het bestuur was erg blij met de vele positieve reacties die het mocht ontvangen op de kleine attentie die ter gelegenheid van Pasen bij alle leden is bezorgd. Het boekweitzaad is bij veel leden letterlijk in goede aarde gevallen en hopelijk is dit tot volle bloei gekomen. Ten tijde van het schrijven van deze bijdrage was nog geen datum voor de al enkele keren

uitgestelde Algemene Ledenvergadering bekend. Zodra het mogelijk is deze vergadering te houden zullen de leden daarover uiteraard nader bericht ontvangen. Hopelijk is het houden van deze vergadering dit najaar nog mogelijk. Gelukkig kan er nog steeds met de leden worden gecommuniceerd via Koppel en, indien van toepassing, via e-mail. Verder zijn de leden van de vogelgroep behoorlijk actief door waarnemingen, die men in de natuur doet, aan elkaar door te geven via een speciale mail- en WhatsApp-groep. Op die manier passeren heel wat vogels de revue, waaronder soms heel bijzondere. Tot zover deze helaas wat korte berichtgeving. Tot de volgende keer.

Tekst: Jan Feenstra

Uit het KNNV-bestuur

De afgelopen anderhalf jaar konden er geen activiteiten zoals lezingen en excursies gehouden worden. Toch kwam het bestuur regelmatig bijeen om de lopende zaken te bespreken. De vaste onderwerpen betroffen vooral de zorgen over de invulling van diverse functies waarvoor nog geen kandidaten konden worden gevonden. Gezocht wordt naar leden die een klein deel van hun vrije tijd willen besteden aan taken als het organiseren van lezingen, het op touw zetten van excursies, het coördineren van een vogelwerkgroep of bijvoorbeeld het uitvoeren van een taak binnen de redactie van Koppel. Dat laatste is actueel geworden omdat Greet Sanderse na een aantal jaren redactiewerk te

hebben verricht heeft besloten met het redactiewerk te stoppen. Graag doen we een beroep op die leden, die weten dat zij een van deze taken wel leuk zullen vinden en die in de gelegenheid zijn die uit te voeren. Behoudens deze organisatievragen spelen er op dit moment geen zaken van belang. Het verenigingsblad Koppel komt viermaal per jaar uit. Als er voldoende nieuws te melden is, verschijnt er onregelmatig een nieuwsbrief. Via de landelijke website en nieuwsbrief van de KNNV worden er regelmatig lezingen aangekondigd die langs elektronische weg (programma Zoom of Google Meet bijvoorbeeld) kunnen worden gevolgd.

**KNNV Koninklijke Nederlandse
Natuurhistorische Vereniging,
vereniging voor veldbiologie**

KNNV Afdelingsbestuur
Postbus 171
8330 AD Steenwijk
Bankrek.nr: NL95INGB0001027674 t.n.v. KNNV,
afd. De Noordwesthoek Steenwijk.

Voorzitter

Ton Bode, 0521 512074
voorzitter@noordwesthoek.knnv.nl

Secretaris

Sjoerd Osinga
0521 523503
secretaris@noordwesthoek.knnv.nl

Tweede secretaris

vacature

Penningmeester en ledenadministratie

Kees de Wilde,
06 49119132
penningmeester@noordwesthoek.knnv.nl

Bestuurslid

Emile de Leeuw,
0653643469
webmaster@noordwesthoek.knnv.nl

Bestuurslid

vacature

Bestuurslid

Ronald van Vlijmen
0521 515772

Waarnemingen

Ton Bode,
0521 512074
ton.bode@planet.nl

**IVN Vereniging
voor natuureducatie en
duurzaamheid**

IVN Afdelingsbestuur
Postadres Het Eenspan 6
8332 JG Steenwijk
Bankrek.nr: NL45INGB0000342784 t.n.v. IVN
afd. Noordwest Overijssel Steenwijk

Voorzitter

Rian Hoogma
De Buitengracht 19
8332 GD Steenwijk
0617957749
jagerhoogma@hotmail.com

Secretaris en Ledenadministratie

Roely Luyten
Het Eenspan 6
8332 JG Steenwijk
0521-523740 | 0611317756
IVN-secr.NWO@ziggo.nl

Penningmeester

Maarten Punt
Venebosweg 2 Ossenzijl 8376 EN
0561 851393
puntmg@gmail.com

Bestuurslid

vacature

Bestuurslid

Willem-Jan Hoeffnagel
Oldemarktseweg 180
8341 SJ Steenwijkerwold
0521 857735
willem-jan@hoeffnagel-photography.nl

Werkgroepen KNNV en IVN

KNNV

Vogelwerkgroep

Coördinator: vacature

Weidevogelbescherming

Ynske Ypma / 06-53763238

ynskeypma@home.nl

Plantenwerkgroep

Linde van der Burgh

lindevanderburgh@gmail.com

06 31641048

Vlinder en libellenwerkgroep

Arjen Lensen / 06-29077923

arjen.nat@gmail.com.

Geologiewerkgroep

Wim Brussee / 0521 516373

krebberbrussee@hetnet.nl

Werkgroep Wolterholten

Ernst J. Kleis / 0521 513845

ej.kleis@hetnet.nl

Lezingen vacature

Waarnemer: Ton Bode

ton.bode@planet.nl

Excursies

vacature

Natuur en milieuplatform

Henk Plat / 06 23730199

henk.plat@gmail.com

Websitebeheer

Emile de Leeuw / 065 3643469

webmaster@noordwesthoek.knnv.nl

Website: www.knnv.nl/noordwesthoek

De Contributie en lidmaatschap

KNNV-leden € 34,50

Huisgenoten van KNNV-leden € 19,50

NWH-leden en hun huisgenoten € 17,00 (nieuwe NWH leden niet meer mogelijk)

De contributie wordt automatisch geïnd c.q. moet vóór 1 maart ontvangen zijn.

Opzegging schriftelijk vóór 1 november bij de Ledenadministratie

Leden ontvangen het blad "Koppel" en het tijdschrift "Natura" van de landelijke KNNV

IVN

Excursies en gidsen

vacature

waarneming Rian Hoogma

06 17957749

Aanvraag excursies en gidsen:

Roely Luyten

het Eenspan 6, 8332 JG Steenwijk

IVN-secr.NWO@ziggo.nl

Vogels

Albert Steenbergen / 0521 513547

albsteenbergen@hotmail.com

PR

Jan Feenstra, Meppel

0522 251098 / 06 53116070

janfeenstra46@gmail.com

Natuurkoffers

Contactpersoon: Gerry Teurlinckx

0521 513495

gerryteu@ziggo.nl

Werkgroep Jeugd Natuurclub

De Weerribben

jeugd natuurclubdeweerribbengmail.com

Websitebeheer

Willem-Jan Hoeffnagel

0521 857735

ivn.nwo.web@gmail.com

Website:

www.ivn.nl/afdeling/noordwest-overijssel

Contributie IVN € 24,00 per jaar

Leden ontvangen het blad "Koppel" en "Mens en Natuur", tijdschrift van het landelijk IVN. Donateur kan iedereen worden, die geen werkend lid kan of wil zijn, maar wel het verenigingswerk wil steunen: bijdrage € 24,00 incl. "Koppel".

Huisgenoten van leden betalen € 5,00.

Beëindiging van het lidmaatschap IVN Noordwest Overijssel: via schriftelijke opzegging bij het IVN-secretariaat vóór 1 november van het lopende jaar.

Retouradres: postbus 171 - 8330 AD Steenwijk

mandarijneend - fotograaf Mandy ter Schure